

Konkurs a bezdůvodné obohacení

Právo požadovat po nájemci věci úhradu dlužného nájemného za dobu, kdy trvaly účinky soupisu věci do konkursní podstaty úpadce, přechází dnem právní moci rozhodnutí, jímž soud vyloučil věc ze soupisu konkursní podstaty úpadce, ze správce konkursní podstaty úpadce zpět na původního pronajímatele. Obdobně to platí pro vymáhání bezdůvodného obohacení (ve výši obvyklého nájemného) vzniklého tím, že určitá osoba užívala věc bez právního důvodu v době, kdy trvaly účinky jejího soupisu do konkursní podstaty úpadce; v takovém případě přechází právo vymáhat bezdůvodné obohacení dnem právní moci rozhodnutí, jímž soud vyloučil věc ze soupisu konkursní podstaty úpadce, ze správce konkursní podstaty úpadce na vlastníka věci.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 3652/2012, ze dne 30.7.2014)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce JUDr. R.H., advokáta, se sídlem v B., jako správce konkursní podstaty úpadce S. BRNO SPOL. S R.O. v likvidaci, zastoupeného JUDr. V.Z., advokátem, se sídlem v P., proti žalovanému Dopravnímu podniku města Brna, a. s., se sídlem v B., zastoupenému JUDr. M.J., advokátem, se sídlem v B., o zaplacení částky 69.783,840,- Kč, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 15 Cm 107/2008, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. července 2012, č. j. 1 Cmo 50/2012-129, tak, že dovolání proti prvnímu a třetímu výroku rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. července 2012, č. j. 1 Cmo 50/2012-129, o nákladech řízení, se odmítá. Dovolání proti druhému výroku rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. července 2012, č. j. 1 Cmo 50/2012-129, o věci samé, se zamítá.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 21. října 2011, č. j. 15 Cm 107/2008-107, zamítl Krajský soud v Brně žalobu, kterou se žalobce (Ing. Bc. Radomír Daňhel, jako správce konkursní podstaty úpadce S. BRNO SPOL. S R. O. v likvidaci) domáhal vůči žalovanému (Dopravnímu podniku města Brna, a. s.) zaplacení částky 69.783,840,- Kč (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1/ Žalobce uplatňuje žalovanou částku jako obvyklou cenu nájemného za to, že žalovaný užíval (označené) nemovitosti v době, kdy byly sepsány v konkursní podstatě úpadce.

2/ Žalobce sepsal nemovitosti do konkursní podstaty úpadce 21. července 2000.

3/ Žalovaný užíval (spravoval) nemovitosti na základě dohody s jejich vlastníkem (statutárním městem Brnem) z 23. dubna 1997 a souhlas žalobce s jejich užíváním nikdy neměl.

4/ Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 10. prosince 2009, č. j. 55/39 Cm 95/2000-518, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. října 2010, č. j. 6 Cmo 19/2010-551 (který nabyl právní moci 20. prosince 2010), byly nemovitosti vyloučeny ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce, s tím, že tam nikdy nepatřily.

Na tomto základě soud poukázal na ustanovení § 18 a § 19 odst. 3 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), uzavíraje, že obecně lze konstatovat, že od okamžiku sepsání věci do konkursní podstaty je oprávněn s ní nakládat toliko správce konkursní podstaty. Ten je též oprávněn věc držet, užívat a brát z ní užitky, tedy případně vybírat z věcí užívaných jinou osobou i nájem. Uplatňuje-li však k věci sepsané do konkursní podstaty právo jiná osoba, která podala vylučovací žalobu, nesmí správce konkursní podstaty do pravomocného skončení řízení o

žalobě věc zpeněžit ani s ní jinak nakládat, ledaže tím odvrací hrozící škodu na majetku, který je předmětem žaloby.

Obdobně se v soudní praxi vyvinul názor (uvedl dále soud), že správce konkursní podstaty, jenž po dobu do pravomocného skončení řízení o vylučovací žalobě pobírá např. nájem související s věcí, o jejíž vyloučení jde, je povinen tyto finanční prostředky shromažďovat a vést odděleně tak, aby je při neúspěchu ve sporu mohl vydat úspěšnému vylučovateli. V situaci, kdy vlastník sepsaných nemovitostí uspěl s vylučovací žalobou (s tím, že nemovitosti nebyly oprávněně sepsány) by podle soudu odporovalo dobrým mravům vyložit ustanovení § 18 odst. 3 ZKV tak, že žalovaný bude zavázán zaplatit obvyklé nájemné z užívaných nemovitostí za dobu jejich soupisu v konkursní podstatě. Správce konkursní podstaty je (totiž) povinen vydat užitek, který pobíral z věci pojaté a následně vyloučené ze soupisu majetku konkursní podstaty, vlastníku věci.

K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci v záhlaví označeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení (první výrok), potvrdil jej v zamítavém výroku o věci samé (druhý výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (třetí výrok).

Podle odvolacího soudu má rozhodnutí soudu o vyloučení nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce konstitutivní charakter. Na jeho základě nemůže správce konkursní podstaty vymáhat úhradu za užívání nemovitosti ve smyslu ustanovení § 18 odst. 3 ZKV nejen po právní moci rozhodnutí, ale již od samého počátku, když v této souvislosti je nutno posuzovat věc tak, jako by k sepsání nemovitostí (do konkursní podstaty úpadce) ani nedošlo. Po právní moci takového rozhodnutí zanikla žalobci aktivní legitimace k podání žaloby v této věci nejen ohledně nájemného za dobu po právní moci rozhodnutí o vylučovací žalobě, nýbrž i za celou dobu před právní mocí rozhodnutí o vylučovací žalobě.

Proti rozsudku odvolacího soudu (a to výslovně proti všem jeho výrokům) podal jako nový žalobce dovolání JUDr. René Hušek, jenž se po rozhodnutí odvolacího soudu stal novým správcem konkursní podstaty úpadce na základě usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 6. září 2012, č. j. 39 K 45/98-1468.

Dovolatel opírá přípustnost dovolání o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dovolatel - ač zastoupen advokátem - dovolání výslovně nepřipíná k žádnému z dovolacích důvodů taxativně vypočtených v ustanovení § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř. Z obsahového hlediska je však dovolání kritikou správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem, jíž je vyhrazen dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.

Podstata dovolací argumentace pak tkví v polemice se závěrem odvolacího soudu, že po pravomocném rozhodnutí o vyloučení pronajatých nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty nesvědčí správci konkursní podstaty úpadce aktivní věcná legitimace k uplatnění žalovaného nároku. Dovolatel zdůrazňuje, že po celou dobu, kdy nemovitosti byly sepsány v konkursní podstatě úpadce, je žalovaný užíval bez právního důvodu a nepochybně tak získal na úkor žalobce bezdůvodné obohacení, které je povinen vydat zpět do konkursní podstaty.

Poukázal též na to, že žalovaný je právnickou osobou odlišnou od vlastníka nemovitostí, které byly vyloučeny ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce až právní mocí soudních rozhodnutí o vylučovací žalobě jejich vlastníka.

Míní, že pro dobu do právní moci rozhodnutí o vylučovací žalobě je nutno respektovat ustanovení §

18 odst. 3 ZKV a podotýká, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. prosince 2009 upravuje pouze vztahy mezi účastníky (vlastníkem nemovitostí a správcem konkursní podstaty úpadce).

Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, maje napadené rozhodnutí za správné.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. prosince 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

V rozsahu, v němž dovolání směřovalo proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu o nákladech řízení a proti výroku o nákladech odvolacího řízení, je Nejvyšší soud odmítl bez dalšího podle ustanovení § 243b odst. 5 a § 218 písm. c/ o. s. ř. jako objektivně nepřijatelné (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2002, sp. zn. 29 Odo 874/2001, uveřejněné pod číslem 4/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, které je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - veřejnosti dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu).

V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé, je Nejvyšší soud shledává přípustným podle ustanovením § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí ve věci samé přisuzuje Nejvyšší soud řešení otázky dovoláním předestřené (tedy otázky, zda správce konkursní podstaty je po pravomocném rozhodnutí o vyloučení věci ve vlastnictví třetí osoby ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce oprávněn požadovat vůči tomu, kdo věc bez právního důvodu užíval za trvání soupisu, vydání bezdůvodného obohacení). Potud jde o otázku dovolacím soudem beze zbytku nezodpovězenou.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 18 ZKV soupis podstaty (dále jen „soupis“) provede správce podle pokynů soudu za použití seznamu předloženého úpadcem a za součinnosti věřitelského výboru (odstavec 1). Soupis je listinou, která správce opravňuje ke zpeněžení sepsaného majetku. Do soupisu se zapisují i věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, které nenáleží úpadci (§ 6 odst. 3), ale mají být zpeněženy; jejich zapsání do soupisu je správce povinen oznámit jejich vlastníku nebo jiné osobě, která s nimi nakládá, a jde-li o nemovitosti, i příslušnému katastrálnímu úřadu. Na žádost osoby, která uplatňuje svá práva k věci, právu nebo jiné majetkové hodnotě, vydá správce osvědčení o tom, zda konkrétní věc, právo nebo jiná majetková hodnota byla nebo nebyla zapsána do soupisu podstaty (odstavec 2). Jakmile je věc, právo nebo jiná majetková hodnota zapsána do soupisu, může s ní nakládat pouze správce nebo osoba, jíž k tomu dal správce souhlas (odstavec 3). Kdo má věc náležející do podstaty, je povinen to oznámit správci, jakmile se dozví o prohlášení konkursu, a musí umožnit správci, aby věc mohl prohlédnout, ocenit, zapsat do soupisu a zpeněžit; na výzvu správce je povinen věc i vydat; jinak odpovídá za škodu tím vzniklou (odstavec 4).

Dle ustanovení § 19 ZKV, jsou-li pochybnosti, zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota náleží do

podstaty, zapíše se do soupisu podstaty s poznámkou o nárocích uplatněných jinými osobami anebo s poznámkou o jiných důvodech, které zpochybňují zařazení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty do soupisu (odstavec 1). Soud uloží tomu, kdo uplatňuje, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota neměla být do soupisu zařazena, aby ve lhůtě určené soudem podal žalobu proti správci. V případě, že žaloba není včas podána, má se za to, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota je do soupisu pojata oprávněně (odstavec 2). Do uplynutí lhůty k podání žaloby a po dobu do pravomocného skončení řízení o žalobě nesmí správce věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu zpeněžit ani s ní jinak nakládat, ledaže tím odvrací hrozící škodu na majetku, který je předmětem žaloby (odstavec 3).

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání po celou dobu, za kterou je požadováno bezdůvodné obohacení, a později změn nedoznala.

Závěr, že správce konkursní podstaty je po dobu trvání účinků soupisu majetku do konkursní podstaty oprávněn s tímto majetkem nakládat i v průběhu sporu o vyloučení majetku ze soupisu konkursní podstaty tak, že jej pronajme (a bude inkasovat nájemné), je v rozhodovací praxi soudů závěrem letitým a ustáleným.

Srov. především rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2002, sp. zn. 29 Cdo 2086/2000, uveřejněný pod číslem 27/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 27/2003“). V něm Nejvyšší soud uzavřel, že správce konkursní podstaty je i v průběhu sporu o vyloučení věci ze soupisu majetku konkursní podstaty oprávněn věc držet, užívat a požívat její plody a užitky (například ji pronajímat a inkasovat nájemné), a to bez zřetele k tomu, zda je úpadce vlastníkem věci.

K závěrům obsaženým v R 27/2003 se Nejvyšší soud přihlásil také v rozsudku ze dne 27. září 2007, sp. zn. 29 Odo 1478/2005, uveřejněném pod číslem 43/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, v rozsudku ze dne 30. července 2009, sp. zn. 29 Cdo 3233/2007, v usnesení ze dne 28. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 5432/2007, v usnesení ze dne 23. února 2010, sp. zn. 29 Cdo 1248/2008, v usnesení ze dne 30. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 4287/2008, v usnesení ze dne 31. srpna 2011, sp. zn. 29 Cdo 3188/2009, v rozsudku ze dne 27. září 2011, sp. zn. 29 Cdo 2393/2010 a v rozsudku ze dne 28. března 2012, sp. zn. 29 Cdo 3793/2010, uveřejněném pod číslem 97/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 97/2012“).

Jde rovněž o výklad souladný s judikaturou Nejvyššího správního soudu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. srpna 2008, sp. zn. 8 Afs 33/2007, jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího správního soudu) a s judikaturou Ústavního soudu (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. června 2007, sp. zn. II. ÚS 659/04 a ze dne 23. srpna 2007, sp. zn. II. ÚS 645/06, nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 17. března 2005, sp. zn. III. ÚS 220/04, uveřejněný pod číslem 58/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, kterážto rozhodnutí jsou dostupná na webových stránkách Ústavního soudu).

Všechna tato rozhodnutí ře(zjednodušeně řešeno) možný konflikt založený střetem práva konkursního, jež se prosazuje soupisem majetku do konkursní podstaty úpadce, s právem třetí osoby, jež uplatňuje (domnělé či skutečné) silnější právo k témuž majetku.

Jakkoli tomu tak nemusí být vždy (srov. § 6 odst. 3 ZKV nebo § 27 odst. 5 ZKV), začasté se takový konflikt odehrává na poli sporu o vlastnické právo k sepsanému majetku (vlastnické právo si osobuje úpadce, respektive jeho konkursní podstata reprezentovaná správcem konkursní podstaty, i třetí osoba). Po dobu, po kterou takový konflikt probíhá (po kterou se prostřednictvím vylučovací žaloby podle § 19 odst. 2 ZKV řeší spor o příslušnost sepsaného majetku ke konkursní podstatě), předurčují účinky soupisu k výkonu vlastnických práv k sepsanému majetku správce konkursní podstaty úpadce (což dokládá výše citovaná judikatura).

Ustálená judikatura Nejvyššího soudu též nepochybuje o tom, že vyzní-li spor o příslušnost sepsaného majetku ke konkursní podstatě ve prospěch třetí osoby (vylučovatele) [jestliže podle pravomocného rozsudku soudu vydaného v řízení o vylučovací žalobě podle § 19 odst. 2 ZKV nenáleží sepsaná věc do konkursní podstaty], může se tato osoba (jejíž majetek byl po určitou dobu sepsán v konkursní podstatě a tam užíván) domáhat úspěšně žalobou podanou vůči správci konkursní podstaty vydání bezdůvodného obohacení vzniklého tím, že konkursní podstata po určitou dobu užívala věc, jež do ní nenáležela. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2009, sp. zn. 29 Cdo 1662/2007, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 5, ročník 2010, pod číslem 71. Přitom posouzení, zda a v jakém rozsahu budou třetí osobě vydány též plody a užitky nabyté z bezdůvodně užívaného (sepsaného) majetku (mezi něž patří i nájemné, které nájemce sepsaného majetku uhradil do konkursní podstaty úpadce), bude závislé (jen) na posouzení, zda byly nabyty (ve shodě s § 458 odst. 2 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném v době vydání napadeného rozhodnutí, pro věc rozhodném) v dobré víře. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2011, sp. zn. 29 Cdo 1786/2009, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 10 -11, ročník 2011, pod číslem 165. Srov. dále v obdobných souvislostech (ohledně osudu leasingových splátek, uhrazených leasingovým nájemcem do konkursní podstaty po dobu trvání účinků soupisu předmětu leasingu, poté, co původní leasingový pronajímatel vyhraje spor o vyloučení předmětu leasingu ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce) i důvody R 97/2012.

Může-li poté, co je sepsaný majetek pravomocným soudním rozhodnutím vyloučen ze soupisu majetku konkursní podstaty, zabránit požadavku úspěšného vylučovatele na vrácení (vydání) plodů a užitků, jež konkursní podstata z tohoto majetku získala po dobu trvání účinků soupisu, jen úspěšná obrana založená na tvrzení, že tyto plody a užitky byly nabyty v dobré víře, pak tím více platí, že plody a užitky, jež se do konkursní podstaty nedostaly v době trvání účinků soupisu, již do ní nelze úspěšně vymáhat poté, co soud pravomocně určil, že majetek (z něžž plody a užitky vzešly) ke konkursní podstatě nepřísluší (že se vylučuje ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce).

Lze tedy shrnout, že právo požadovat po nájemci věci úhradu dlužného nájemného za dobu, kdy trvaly účinky soupisu věci do konkursní podstaty úpadce, přechází dnem právní moci rozhodnutí, jímž soud vyloučil věc ze soupisu konkursní podstaty úpadce, ze správce konkursní podstaty úpadce zpět na původního pronajímatele. Obdobně to platí pro vymáhání bezdůvodného obohacení (ve výši obvyklého nájemného) vzniklého tím, že určitá osoba užívala věc bez právního důvodu v době, kdy trvaly účinky jejího soupisu do konkursní podstaty úpadce; v takovém případě přechází právo vymáhat bezdůvodné obohacení dnem právní moci rozhodnutí, jímž soud vyloučil věc ze soupisu konkursní podstaty úpadce, ze správce konkursní podstaty úpadce na vlastníka věci.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž ve výsledku správné.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání ve zbývajícím rozsahu zamítl (§ 243b odst. 2 část věty před středníkem o. s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Náhrada škody](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)
- [Pozůstalost](#)